Plani Vendor i Veprimit për Integrimin e Pakicave Rome dhe Egjiptiane si dhe të Kthyerve nga Emigrimi dhe Azili (2022-2025)

Bashkia Berat

Ekspert: Elvana Gadeshi

Draft 23 maj 2022

FALENDERIME

Hartimi i Planin Vendor të Veprimit për Integrimin e Pakicave Rome dhe Egjiptiane si dhe të Kthyerve nga Emigrimi dhe Azili (2022-2025) të Bashkisë Berat ishte përpjekje e përbashkët e institucioneve publike dhe jo-publike në nivel lokal të lidhura drejtëpërdrejtë me mbrotjen dhe promovimin e të drejtave të Romëve dhe Egjiptianëve në qytetin e Beratitt, duke përfshirë: Bashkinë Berat, Zyrën e Punësimit, Zyrën Rajonale të Shërbimit Social, Zyrën e Gjendjes Civile, Drejtorinë Rajonale të Shëndetit Publik, organizatat e shoqërisë civile, organizatat Rome dhe Egjiptiane.

Një falenderim të veçantë do të donim t'iu jepnin anëtarëve të grupit të punës drejtuar nga drejtori i shërbimit social të Bashkisë Berat Z. Piro Xheblati, të cilët në takimet periodike të organizuara gjatë proçesit të hartimit të strategjisë, me mendimet, opinionet dhe diskutimet e tyre kane dhënë një kontribut tepër të vyer në draftimin e këtij dokumenti.

Gjithashtu, një falenderim i veçantë shkon për përfaqësuesit e pakicave Rome dhe Egjiptiane që morën pjesë në grupin e punës për hartimin e Planit të Veprimit, pa ekspertizën dhe përkushtimin e tyre hartimi i dokumentit do të kishte qenë i pamundur.

Së fundi, nuk mund të lëmë pa falenderuar dhe kontributin e stafit të projektit UNDP titulluar " Forcimi i sistemeve kombëtare dhe lokale për të mbështetur integrimin efektiv socio-ekonomik të të kthyerve në Ballkanin Perëndimor", projekt rajonal i financuar nga Komisioni Evropian dhe i zbatuar në koordinim me Bankën Botërore dhe Këshillin e Evropës, të cilët me devotshmëri kanë ofruar asistencën e tyre teknike dhe kanë asistuar në mbarëvajtjen e tërë proçesit të konsultimit, hartimit dhe finalizimit të këtij dokumenti politik lokal.

Tabela e Përmbajtjes

SHKURTESAT **4**

PJESA I: KONTEKSTI STRATEGJIK **5**

Hyrje 5

Kuadrit legjislativ, politik, rregullator dhe institucional në mbështetje të të kthyerve në Shqipëri 6

Parimet Themelore të PVVIREKEA (2022-2025) 7

Metodologjia 8

Profili i Bashkisë Berat dhe Administrata 10

Administrata 11

Kushtet Aktuale, Problematikat dhe Sfidat 12

PJESA II: VIZIONI, MISIONI, QËLLIMET E POLITIKËS **17**

Qëllimet e Politës të PVVIREKEA (2022-2025) 18

PJESA III: KUADRI VLERËSUES DHE MONITORUES **18**

PJESA IV - ANALIZA BUXHETORE **19**

SHTOJCA : **21**

Matrica e PVVIREKEA (2022-2025). 21

Buxheti i Detajuar 21

Grupi i task forces për Bashkinë Berat 21

Vendimi i Këshillit Bashkiak 21

SHKURTESAT

AFP	Aftësim dhe Formim Profesional
AKPA	Agjensia Kombëtare për Punësim dhe Aftësim
BE	Bashkimi Europian
DSHSK	Drejtoria e Shërbimit të Kujdesit Social dhe Komunitar
MAS	Ministria e Arsimit dhe Sportit
MB	Ministria e Brendshme
MD	Ministria e Drejtësisë
MK	Ministria e Kulturës
MSHMS	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale
NE	Ndihme Eknomike
NJMF	Njësi për Mbrojtjen e Fëmijëve
NJVKSH	Njesitë Vendore të Kujdesit Shëndetësor
NJVV	Njësi e Vetëqeverisjes Vendore
OSHC	Organizata të Shoqërisë Civile
PVVIREKEA	Planin Vendor të Veprimit për Integrimin e Pakicave Rome dhe Egjiptiane si dhe të Kthyerve nga Emigrimi dhe Azili
PBB	Produkt i Brendshem Bruto
R&E	Romë dhe Egjiptianë
ROMALB	Sistemi i integruar i të dhënave të indikatorëve të Strategjise Kombëtare për Pakicat Rome dhe Egjiptiane
SHQK	Shkolla Qender Komunitare
UNDP	Programi për Zhvillim i Kombeve të Bashkuara
VKM	Vendim i Këshillit të Ministrave
ZVAP	Zyrat Vendore të Arsimit Parauniversitar

PJESA I: KONTEKSTI STRATEGJIK

Hyrje

Qeverisja e mirë dhe garantimi i një zhvillimi të qëndrueshëm janë në themel të asaj çka qeverisja në çdo nivel duhet të sigurojë për qytetarët. Kjo është veçanërisht sfiduese në nivel vendor ku problematikat e decentralizimit dhe reformimit i janë shtuar atyre të mëhershme. Për këtë nevojitet, ndër të tjera, një përmirësim i vazhdueshëm i menaxhimit të të gjitha burimeve vendore, forcimi i planifikimit strategjik, forcimi i kapaciteteve administrative dhe profesionale të administratës vendore, përmirësimi i cilësisë së shërbimeve, rritja e pjesëmarrjes qytetare në proceset vendim-marrëse si dhe monitorimi i zbatimit të politikave dhe programeve në nivel vendor mbi bazën e parimit të mosdiskriminimit dhe angazhimit qytetar.

Një instrument i rëndësishëm që e mundëson mirëqeverisjen në nivel vendor janë planet vendore të zhvillimit. Ato përdoren nga bashkitë për të përmirësuar aspekte të qeverisjes vendore në kuadër të zbatimit të politikave të zhvillimit bazuar në vlerësimin e nevojave duke mundësuar shpërndarjen e prioritizuar të burimeve të vlefshme, lejon identifikimin e hendekut financiar për të negociuar me aktorë të tjerë dhe agjenci donatore në mbështetje të projekteve të zhvillimit në nivel vendor, si dhe mundëson monitorimin e rregullt të zbatimit të masave dhe aktiviteteve.

Ky dokument paraqet Planin Vendor të Veprimit për Integrimin e Pakicave Rome dhe Egjiptiane si dhe të Kthyerve nga Emigrimi dhe Azili (2022-2025) të Bashkisë Berat (këtu e më poshtë PVVIREKEA (2022-2025), një instrument që do të garantojë që parimet e mirëqeverisjes do të zbatohen dhe mundësojnë integrimin dhe gjithëpërfshirjen e pakicave rome dhe egjiptiane në këtë bashki për periudhën 2022-2025. Ky plan vjen si një zhvillim progresiv i Planit Kombëtar për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2021-2025.

Në deklaratën e Partnerëve të Ballkanit Perëndimor mbi Integrimin e Romëve në Procesin e Zgjerimit të BE, Shqipëria bëri një angazhim për të vazhduar dhe rritur përpjekjet për barazi të plotë dhe integrimin e Romëve, veçanërisht përmes zbatimit dhe ndjekjes së Konkluzioneve të Përbashkëta të Seminareve Rome, në sektorët e *Punësimit, Strehimit, Arsimit, Shëndetit, Regjistrimit civil, Mbrojtje Sociale dhe Mos-diskriminim*. Shqipëria u angazhua për të zhvilluar, miratuar dhe zbatuar standarde rajonale mbi buxhetimin publik në lidhje me integrimin e romëve për politikat e synuara, si dhe rritjen e buxhetit publik (qëndror dhe lokal) për integrimin e këtij komuniteti; të krijojë kanale dhe mekanizma zyrtarë për përfshirjen e përbashkët të vetëqeverisjes vendore dhe komunitetit romë në formulimin e politikave, vendimmarrjes, zbatimit dhe monitorimit të përpjekjeve të ndërmarra për arritjen e objektivave të kësaj Deklarate.
Plani përputhet plotësisht me kornizën e re strategjike rome të BE-së për barazi, përfshirje dhe pjesëmarrje 2020-2030.
Përpjekjet e Bashkisë Berat dhe organizatave të tjera, të dhënat nga viti I fundit (2021) tregojnë se ekzistojnë ende probleme të regjistrimit civil, arsimit, punësimit, kujdesit shëndetësor, strehimit dhe mbrojtjes sociale. Këto probleme janë edhe më të mëdha kur shtohet stigma sociale aktuale, stereotipet dhe diskriminimi që për fat të keq janë akoma të pranishme ndaj pakicave Rome dhe Egjiptiane.
Financimi për zbatimin e masave të parashikuara në PVVIREKEA (2022-2025), është parashikuar në buxhetin e Bashkisë Berat, pas një vlerësimi të fondeve të disponueshme. Në rastet kur buxheti i

Bashkisë nuk është i mjaftueshëm për përmbushjen e plotë të objektivave, PVVIREKEA (2022-2025) parashikon një ndarje të hendekut të financimit si dhe propozimin për fonde donatorësh. Në përmbushjen e këtij gendeku një rol të rëndësishëm do të luaj Projekti i PNUD "Forcimi i sistemeve kombëtare dhe lokale për të mbështetur integrimin efektiv socio-ekonomik të të kthyerve në Ballkanin Perëndimor"

Kuadrit legjislativ, politik, rregullator dhe institucional në mbështetje të të kthyerve në Shqipëri

Ky seksion përmbledh/rishikon kuadrin aktual legjislativ, rregullator, politikë dhe institucional që mundëson dhe mbështet riintegrimin e të kthyerve, duke përfshirë edhe pakicat Rome dhe Egjiptiane në Shqipëri.

Punësimi dhe integrimi i të kthyerve në Shqipëri është në fokus të disa akteve politike dhe legjislative. Dokumentet e tilla të politikave janë renditur më poshtë, por pa u kufizuar në:
- Strategjia Kombëtare e Migracionit dhe plani i saj i veprimit 2019 - 2022;
- Strategjia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive 2019-2022,
- Ligji 9668/2006 "Për emigracionin e shtetasve shqiptarë për motive punësimi" i ndryshuar në vitin 2011;
- Ligji 15/2019 "Për nxitjen e punësimit".
- Plani Kombëtar i Veprimit për Barazinë, Përfshirjen dhe Pjesëmarrjen e Romëve dhe Egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë 2021 – 2025.

Strategjia Kombëtare e Migracionit 2019-2022 miratuar me VKM nr. 400, datë 19.6.2019 "Për miratimin e Strategjisë Kombëtare për Migracionin dhe Planit të Veprimit 2019-2022", propozon që për riintegrimin në tregun e punës të emigrantëve të kthyer, nevojitet hartimi i legjislacionit në drejtim të njohjes dhe certifikimit të mësimin e mëparshëm në mënyrë formale ose joformale. Masat e riintegrimit përfshijnë hartimin dhe publikimin e paketave të informacionit për riintegrimin e të kthyerve, lehtësimin e krijimit të bizneseve të vogla dhe të mesme nga të kthyerit, si dhe kryerjen e një vlerësimi të detajuar të sfidave dhe nevojave specifike të migrantëve të kthyer për riintegrimin e tyre më efektiv në punën e brendshme.

Ligji 9668/2006 "Për emigrimin e shtetasve shqiptarë për motive punësimi", i ndryshuar, përcakton rolet e institucioneve në nivel qendror dhe strukturat në varësi të tyre për të përmbushur detyrimet për riintegrimin e emigrantëve të kthyer.

Në fakt, ky ligj i përkufizon të kthyerit si "shtetas shqiptar i kthyer në Republikën e Shqipërisë, për t'u larguar sërish ose jo, pasi të ketë kaluar të paktën një vit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Emigranti i kthyer është gjithashtu shtetasi shqiptar i kthyer vullnetarisht ose detyrimisht nga vendet pritëse në Republikën e Shqipërisë, për shkak të mosplotësimit të dokumentacionit dhe kushteve për hyrjen, praninë ose qëndrimin e rregullt në vendet pritëse, në zbatim të marrëveshjeve të ripranimit, duke përfshirë edhe familjarët e tyre."

Më e rëndësishmja, disa nga detyrimet e këtij ligji për riintegrimin në tregun e punës të emigrantëve të kthyer janë pasqyruar në Ligjin 15/2019 "Për nxitjen e punësimit", sipas të cilit emigrantët e kthyer që janë "punëkërkues të papunë, të kthyer nga emigracioni brenda një periudhe. prej 2 vitesh" të përfshihen

në grupet që përfitojnë nga programet e nxitjes së punësimit. I njëjti ligj përcakton se edhe individë nga komuniteti rom dhe egjiptian janë përfitues të Programeve të Nxitjes së Punësimit.

Strategjia Kombëtare e Punësimit dhe e Aftësive 2019-2022 përcakton Programet Aktive të Tregut të Punës si një mënyrë për të ndihmuar riintegrimin në tregun e punës të punëkërkuesve të papunë në disavantazh.

Plani i Veprimit NESS kërkon që qeveria të monitorojë këto politika aktive të tregut të punës në mënyrë që t'i përmirësojë dhe t'i bëjë ato më të synuara dhe efektive. Për të ndihmuar në përputhjen e ofertës së punës me kërkesën, një hartë dixhitale e vendeve të lira të punës synohet të zhvillohet dhe të bëhet funksionale gjatë vitit 2022 në nivel rajonal dhe lokal. Ai do të ketë mbulim në të gjithë territorin e Shqipërisë dhe do të përditësohet vazhdimisht me të dhëna nga punëdhënësit, Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive dhe punëkërkuesit. Gjatë vitit 2022 është planifikuar të krijohet edhe një call center, si një mjet përforcues për afrimin e ofertës dhe kërkesës për fuqi punëtore.

Qeveria miratoi në nëntor 2021 Planin Kombëtar të Veprimit për Barazinë, Përfshirjen dhe Pjesëmarrjen e komuniteteve rome dhe egjiptiane në Republikën e Shqipërisë 2021 – 2025. Ky dokument politikash përcakton midis disa treguesve të tjerë të ndikimit që: i) deri në fund të vitit 2025, rreth 60% e punëkërkuesve të papunë romë dhe egjiptianë janë të punësuar, ose janë pjesë e Programeve të Nxitjes së Punësimit, ose kanë konkurruar për Aftësitë dhe Arsimin Profesional; gjithashtu deri në fund të vitit 2025, rreth 12 ndërmjetës romë dhe egjiptianë janë pjesë e Zyrave të Punësimit; ii) deri në fund të vitit 2025 të paktën 300 romë dhe egjiptianë do të kishin marrë mbështetje financiare dhe do të ishin integruar në ekonominë formale; dhe iii) deri në fund të vitit 2025 rreth 70% e romëve dhe egjiptianëve që marrin Asistencë Sociale - Ndihma Ekonomike kanë dalë nga skema e mbështetjes dhe janë riintegruar në tregun e punës. Bashkitë do të duhet të forcojnë përpjekjet e tyre për të mbështetur komunitetet rome dhe egjiptiane në territoret e tyre, si dhe të përmirësojnë kapacitetet e mbledhjes së të dhënave në nivel lokal.

Krahas dokumenteve të politikave të miratuara deri më tani, Qeveria ka nënshkruar edhe një marrëveshje bashkëpunimi me GIZ-in në fushën e migracionit gjatë viteve të fundit, me fokus lehtësimin e kthimit dhe riintegrimit të migrantëve të kthyer. Aktualisht GIZ në bashkëpunim me AKPA si institucioni përfitues kryesor po zbaton programe të cilat kanë në fokus të veçantë kthimin dhe riintegrimin e emigrantëve të kthyer në komunitetet e tyre të origjinës.

Bashkia Berat ka Planin e Kujdesit Social të miratuar nga Këshilli Bashkiak dhe ndërkohë ka patur një Plan Lokal për integrimin e pakicave i cili ka përfunduar në vitin 2020.

Parimet Themelore të PVVIREKEA (2022-2025)

PVVIREKEA (2022-2025) do të udhëhiqet nga disa parime bazë:

1. *Hartimi i politikave konstruktive, pragmatike dhe jo-diskriminues*– Objektivat e përfshira në Planin e Veprimit synojnë përfshirjen e romëve dhe egjiptianëve dhe realizojnë vlerat thelbësore të Bashkimit Evropian, të cilat përfshijnë të drejtat dhe dinjitetin e njeriut, mosdiskriminimin dhe barazinë e mundësive, si dhe zhvillimin ekonomik.

2. *Përdorimi i një qasjeje të targetuar/synuar për trajtimin e çështjeve specifike të përjashtimit* – Plani i Veprimit propozon masa të targetuara për përgjigjen ndaj situatave të emergjencës që nuk mund të trajtohen përmes burimeve të përgjithshme.
3. *Nxitja e përfshirjes sociale* – Aktivitetet e PVVIREKEA (2022-2025) synojnë të nxisin përfshirjen e romëve dhe egjiptianëve si dhe atyre te kthyer nga emigrimi apo azili në shoqëri e jo të krijojnë sisteme paralele për t'u përdorur nga këto komunitete.
4. *Respektimi i dallimeve* – PVVIREKEA (2022-2025) do të respektojë dallimet mes komunitetit rom dhe atij egjiptian, si dhe brenda vetë këtyre komuniteteve. Plani i Veprimit do të trajtojë anëtarët vulnerabël të këtyre komuniteteve, duke njohur faktin që disa romë dhe egjiptianë janë tashmë të integruar në shoqëri.
5. *Vënia e theksit mbi angazhimin e romëve dhe egjiptianëve* – PVVIREKEA (2022-2025) përfshin mekanizmat për angazhimin e romëve dhe egjiptianëve në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e politikave publike.
6. *Nxitja e bashkëpunimit midis aktorëve të ndryshëm lokal dhe qëndrorë* – Krijimi dhe zbatimi i Planit të Veprimit është bazuar në bashkëpunimin midis qeverisjes qëndrore, rajonale dhe vendore, komunitetit ndërkombëtar dhe veçanërisht vetë komuniteteve.
7. *Promovimi i lidhjeve ndërsektoriale* – PVVIREKEA (2022-2025) trajton nevojat në një sërë fushash kyçe, duke përfshirë: arsimin dhe promovimin e dialogut ndërkulturor, shëndetësinë, strehimin dhe integrimi urban, punësimin dhe arsimin e aftësimin profesional, mbrojtjen sociale dhe regjistrimin civil dhe aksesin në sistemin e drejtësisë, me synim nxitjen e integrimit në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme.
8. *Politika bazuar në evidenca dhe matjen e progresit* – PVVIREKEA (2022-2025) është pajisur me tregues për matjen e progresit të zbatimit dhe treguesit fillestarë (nga ku do të nisë puna) kur është e mundur. Zbatimi dhe monitorimi i aktiviteteve të përfshirjes së romëve do të krijoj një bazë të mirë të të dhënave socio-ekonomike të cilat do të mblidhen rregullisht.
9. *Ndërgjegjësimi mbi dimensionin gjinor* – PVVIREKEA (2022-2025) pranon faktin se gratë rome dhe egjiptiane kanë më tepër gjasa të vuajnë përjashtimin dhe diskriminimin gjinor. Sidoqoftë, gratë rome gjithashtu kanë një rol thelbësor për të luajtur në promovimin e përfshirjes (p.sh. si ndërmjetës për integrimin e fëmijëve në sistemin arsimor).
10. *Përfshirja e shoqërisë Civile* – Bashkëpunimi me OSHC, partnerë socialë, dhe vetë komunitetet rome është esenciale në këtë plan te ri. Këta aktorë kanë marrë pjesë në mënyrë aktive në hartimin e këtij plani dhe do të marrin pjesë në zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e tij. Organizatat dhe rrjetet rome kanë jo vetëm ekspertizë të vlefshme për të ofruar, por ato gjithashtu do të jenë aktorë të rëndësishëm për shpërndarjen e informacionit tek të tjerët.
11. *Buxhetimi për zbatimin* – Bashkia Berat ka identifikuar buxhetet përkatëse për zbatimin e çdo aktiviteti. Në rastet kur financimi është i pamjaftueshëm, bashkia ka identifikuar hendeqet e financimit ku mund të kërkohet ndihmë nga donatorë.

Metodologjia

Në bazë të hartimit të PVVIREKEA (2022-2025) qëndron legjislacioni vendas dhe standartet ndërkombëtare të njohura nga shteti shqiptar si dhe të gjithë politikat e ndërmarra nga qeveria shqiptare në kuadër të përfshirjes sociale të pakicave Rome dhe Egjiptiane. Raporte ekzistuese apo dokumenta relevante të përgatitura nga Bashkia Berat, si dhe të dhëna të mbledhura nga terreni lidhur me situatën aktuale të pakicave Romedhe Egjiptiane në qytetin e Beratit përbëjnë themelet mbi të cilat është hartuar ky dokument.

Ky dokument është në linjë me Strategjinë Kombëtare për Barazi, Përfshirje dhe Pjesëmarrjen e Romëve dhe Egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë (2021-2025), Rekomandimet Operacionale që kanë dalë nga Seminari i IV i Dialogut të Politikave (Dhjetor 2018) për përfshirjen e pakicave Rome dhe Egjiptiane në kornizën e procesit të integrimit evropian të Shqipërisë dhe dokumentet tjera strategjike kombëtare dhe ndërkombëtare.

Hartimi i PVVIREKEA (2022-2025) ka qenë një proçes konsultativ dhe gjithëpërfshirës. Ngritja e ekipit të punës, identifikimi i mbështetësve institucionalë dhe takimet prezantuese me ta, i paraprinë analizës së situatës së komunitetit Rom dhe Egjiptian në qytetin e Beratit.

Hartimi i këtij plani vendor veprimi është bazuar në analizën e të dhënave sasiore dhe cilësore, primare dhe sekondare, të mbledhura në zonën e Beratit. Metodologjia kërkimore përfshin: i) diskutime në grupe fokusi me komunitetet vendore rome dhe egjiptiane; ii) intervista gjysmë të strukturuara me aktorë kryesorë si dhe me drejtues formalë dhe jo-formalë në komunitetet rome dhe egjiptiane iii) Te dhëna statistikore të mbledhura nga sistemi elektronik i të dhënave të Planit Kombëtar të Veprimit ROMALB; Të dhëna të nxjerra nga dy vlerësime të zhvilluara nga PNUD gjatë periudhës nëntor 2021-janar 2022 respektivisht: a. Vlerësimi i kapaciteteve dhe pengesave institucionale dhe individuale për aksesin në shërbime lokale cilësore nga të kthyerit romë dhe egjiptianë në Bashkitë Berat, Fier dhe Berat; b. Vlerësimi i potencialeve të zhvillimit ekonomik lokal të Bashkive Berat, Fier dhe Berat dhe përcaktimi i perspektivës së furnizimit lokal dhe zinxhirit të vlerës

Mbledhja e të dhënave është realizuar nëpërmjet punës në terren të ekspertit lokal, bazuar kjo në kontaktet e drejtëpërdrejta me përfaqësues të pakicave rome dhe egjiptiane si dhe të rinj të kthyer nga emigrimi (në takime individuale apo fokus grupe), ashtu dhe në takimeve me aktorë shtetërorë dhe jo-shtetërorë në nivel lokal. Një ndihmë të veçantë në mbledhjen e të dhënave ka dhënë grupi i punës i përbërë nga aktorë të ndryshëm lokal, i ngritur që në fillim të muajit Dhjetor 2021, me qëllim që të asistojë, facilitojë dhe ofrojë kontributin e tij gjatë tërë proçesit të hartimit të Planit Lokal të Veprimit. Ngritja e grupit të punës dhe organizimi i takimeve periodike synuan angazhimin konkret të aktorëve lokalë dhe rajonalë gjatë të gjithë proçesit të hartimit të planit lokal të veprimit. Takimet kanë qenë ndëraktive, dhe janë karakterizuar nga diskutime të vazhdueshme, ndarje idesh dhe opinionesh, bazuar kjo në përvojat eksperiencat konkrete të punës dhe problematikat e hasura gjatë punës së përditshme me pakicat Rome dhe Egjiptiane. Gjatë këtyre takimeve, anëtarët e grupit të punës dhanë kontributin e tyre të drejtpërdrejtë në lidhje me analizën e situatës lidhur me nevojat e pakicave rome dhe egjiptiane si dhe të kthyerve nga emigrimi apo azili në qytetin e Beratit, si dhe ide dhe rekomandime konkrete për ndërhyrjet që duhen përfshirë në këtë dokument si dhe mënyrat efektive për t'i vënë në zbatim.

Grupi i punës përbëhet nga institucione si më poshtë:

- Drejtor i zyrës së Shërbimit Social pranë Bashkisë Berat
- Përfaqësues i zyrës së punës pranë NJVV
- Administratori në nivel lokal i shërbimit social
- Përfaqësues i zyrës së dhunës në familje prane NJVV
- Përfaqësues i zyrës arsimore
- Përfaqësues nga OSHC Rome që ndodhen në komunitet
- Përfaqësues i zyrës së gjendjes civile pranë NJVV
- Përfaqësues nga zyra e strehimit
- Përfaqësues nga institucioni i shendetesise
- Përfaqësues i zgjedhur nga komuniteti Rom/Egjiptian

Çdo fushë e identifikuar është adresuar në mënyrë të veçantë duke identifikuar aktivitete të detajuara dhe konkrete, indikatorë, aktorët përgjegjës, mbështetësit si dhe buxhetin e parashikuar dhe burimin e mundshëm nga i cili mund të sigurohet ky buxhet, duke përfshirë pushtetin qendror, pushtetin lokal, donator apo organizata të shoqërisë civile. Mendimet dhe opinionet e anëtarëve të grupit të punës janë reflektuar në mënyrë të vazhdueshme deri në finalizimin e këtij dokumenti.

Mjaft ndihmëse, gjatë tërë procesit të hartimit të PVVIREKEA (2022-2025), ka qenë konsulta e vazhdueshme nga stafi i projektit të PNUD " Forcimi i sistemeve kombëtare dhe lokale për të mbështetur integrimin efektiv socio-ekonomik të të kthyerve në Ballkanin Perëndimor", projekt rajonal i financuar nga Komisioni Evropian dhe i zbatuar në koordinim me Bankën Botërore dhe Këshillin e Evropës, të cilët jo vetëm mundësuan këshillimin e vazhdueshëm të ekspertëve në nivel lokal, të përcaktuar për të hartuar këtë plan veprimi, por gjithashtu mundësuan shkëmbimin e eksperiencave me ekspertë të tjerë të përfshirë në hartimin planeve të veprimit, si dhe mësimin nga praktikat më të mira në Rajon në lidhje me hartimin e një plani veprimi të qëndrueshëm, efektiv dhe funksional.

Profili i Bashkisë Berat dhe Administrata

Pozicioni gjeografik: Bashkia e re Berat është e vendosur në Shqipërinë jug-qendrore dhe kufizohet në veri me bashkitë Kuçovë dhe Ura Vajgurore, në lindje me bashkinë Gramsh dhe Skrapar, në jug me bashkinë Poliçan, ndërsa në perëndim me bashkinë Mallakastër.

Popullsia: Sipas Censusit të vitit 2011, bashkia e re numëron 60.031 banorë, ndërsa sipas Regjistrit Civil ajo numëron një popullsi prej 98.875 banorë. Bashkia e Beratit para zgjedhjeve lokale 2015 kishte një sipërfaqe prej 939 km2 , ndërsa sot bashkia e re ka një sipërfaqe prej 379.98 km2 .

Në bashkinë e Beratit ka një komunitet të rëndësishëm rom dhe egjiptian, me rreth 13,679 banorë - 89% egjiptianë dhe 11% romë - shumica e tyre jetojnë në qytetin e Beratit dhe në njësinë administrative Otllak. Komuniteti egjiptian dhe rom në bashkinë e Beratit përbën 13.7% të popullsisë së përgjithshme të saj.

Profili i bashkisë : Kryeqendra e bashkisë është qyteti i Beratit. Kjo bashki përbëhet nga 5 njësi administrative, të cilat janë: Berat, Velabisht, Otllak, Sinjë dhe Rroshnik dhe ka nën administrimin e saj një qytet dhe 50 fshatra. Bashkia e re e Beratit, pas ndarjes së re territoriale, është një bashkim mes qytetit dhe katër ish-komunave në afërsitë të tij, duke gërshetuar kështu karakteristika nga më të larmishmet. Dy prej tyre, Velabisht dhe Otllak, janë zona kryesisht fushore dhe pjellore, ku të ardhurat kryesore sigurohen nga prodhimi i perimeve, ullinjve dhe vreshtarisë. Ndërkohë që dy njësitë e tjera administrative, Rroshnik dhe Sinjë, kanë reliev kodrinor-malor dhe të ardhurat kryesore sigurohen nga pemëtaria dhe blegtoria. Qyteti i Beratit, për shkak të historisë së tij mijëravjeçare si zonë e banuar, mbart vlera historike dhe arkitektonike të rralla, duke u përfshirë kështu në vitin 2008 dhe në listën qyteteve muze të mbrojtur nga UNESCO. Qendra historike e qytetit, ku bëjnë pjesë tre lagjet muze "Kala", "Mangalem", "Goricë" dhe Qendra Mesjetare, përfshijnë rreth 490 monumente kulture. Vlerat historike, por dhe bukuria natyrore e qytetit të shtrirë përgjatë lumit Osum dhe rrëzë malit Tomor, po tërheqin gjithmonë dhe më shumë turistë përgjatë të gjitha stinëve, duke nxitur shumë nga banorët të kthejnë shtëpitë e tyre karakteristike në bujtina për turistët dhe duke shtuar të ardhurat nga turizmi. Në kuadër të nxitjes së këtij sektori, vitin e kaluar qyteti përfitoi nga Fondacioni ShqiptaroAmerikan investimin për pedonalen e qytetit, dhe po kështu u restaurua dhe Ura shekullore e

Goricës, e cila ka sot një imazh të ri. Megjithatë, infrastruktura e qytetit, shërbimet dhe transporti publik kanë nevojë ende për shumë investime në mënyrë që të sigurojnë të ardhura të qëndrueshme nga turizmi.

Qyteti i Beratit, pas mbylljes së fabrikave dhe kombinatit të tij shumë vite më parë, tashmë i siguron të ardhurat kryesisht përmes turizmit, biznesit fason, si dhe prodhimeve dhe tregtimit të produkteve të konservuara, megjithatë nivelet e papunësisë mbeten të larta. Qyteti është karakterizuar dekadat e fundit nga një shpopullim i shpejtë si pasojë e mungesës së investimeve në infrastrukturë, gjë e cila është pasqyruar në lëvizjet e banorëve drejt qendrave më të mëdha urbane. Nga ana tjetër, gjatë të njëjtës periudhë ka pasur dhe një lëvizje më të vogël të popullatës nga zonat rurale drejt qytetit të Beratit. Komuniteti rom i këtij qyteti është i 10 mirëintegruar, por megjithatë mbeten pjesa më e prekur e popullatës nga problemet socialekonomike, si papunësia, mungesa e strehimit, etj.

Ekonomia: Berati është një ekonomi e mesme dhe e vogël në Shqipëri. Bashkia e Beratit është qendra e qarkut të Beratit, pesha e saj në PBB-në e vendit pas Tiranës, zë 3.44% të totalit. PBB-ja e qarkut të Beratit për frymë arrin në 470.000, më e ulët se mesatarja e Shqipërisë prej 600.000 lekë.

Sektorët kryesorë ekonomikë të bashkisë Berat janë bujqësia, agropërpunimi, turizmi dhe shërbimet. Bujqësia zë 45.2% të PBB-së së qarkut të Beratit e ndjekur nga Tregtia dhe Shërbimet me 35.8%, Industria, Nxjerrja dhe përpunimi me 11.7% dhe Ndërtimi me një peshë prej 7.3%.

Ka një rritje të industrisë së përpunimit të gurit, duke shfrytëzuar rezervave natyrore të zonës për materiale ndërtimi e gurë dekorative në Malin e Tomorit dhe rrethinat e tij. Fasonët janë një drejtim tjetër i ekonomisë lokale, të cilat ngelen një industri që punëson kryesisht gra dhe një drejtim i rëndësishëm për një ekonomi lokale në zhvillim. Ka shumë biznese të tjera aktive në Berat, përfshirë industritë që procedojnë me produktet ushqimore, të mishit, pijet alkoolike dhe jo-alkoolike ndërsa disa industri të manifakturës po tërheqin investime si ato të industrisë së lehte, ajo e materialeve të ndërtimit, punimet me dru, etj. Përveç përpjekjeve të lavdërueshme, bashkia duhet të mbështesë dhe nxisë më tej turizmin historik dhe kulturor në qytetin e Beratit përmes lehtësimin e procedurave dhe politikave fiskale të banorëve për vetëpunësim në këtë fushë, ruajtjen e banesave muzeale nga erozioni dhe zjarret, por dhe ndalimi i ndërtimeve pa leje në qendrën historike. Gjithashtu, bashkia e re duhet të krijojë mundësinë e integrimit të formave alternative të turizmit në zonat përreth qytetit, si ekoturizmi dhe turizmi i aventurës.

Administrata

Këshilli Bashkiak si organ kolegjial dhe përfaqësues i Bashkisë Berat përbëhet nga 31 anëtarë. Numri gjithsej i nëpunësve vendorë të Bashkisë është 740 bashke me ndermarjet në varësi. Një përfaqëasues nga pakica egjiptiane është anëtar i Këshillit Bashkiak. Administrata publike e Bashkisë Berat përbëhet nga disa struktura (drejtori) kryesore:

- Drejtoria e të ardhurave, lejave dhe licensave.

- Drejtoria e Planifikimit të territorit, kadastrës, inevestimeve projekteve dhe integrimit.
- Drejtoria e Shërbimeve juridike dhe burimeve njerëzore.
- Drejtoria e Shërbimeve sociale shëndetsore dhe strehimit .
- Drejtoria e Shërbimeve financiare dhe buxhetit .
- Agjensia e kultures, arsimit, rinisë dhe sporteve
- Agjensia e Shërbimeve utilitare, komunitare dhe administrative
- Drejtoria e Inspektimit dhe mbrojtjes së territorit dhe mjedisit
- Drejtoria e zhvillimit të pyjeve, bujqësise, mbrojtjes së tokës dhe konsumatorit

Të ardhurat nga taksat dhe tarifat vendore në **vitin 2021 kanë qenë 402,417,998 lekë**. Drejtoria e Shërbimit Social është një strukturë e rëndësishme e Bashkisë, e cila përbëhet nga dy sektorë: sektori i pagesave kesh N.E+PAK dhe sektori i shërbimeve shoqërore ku janë të përfshira njësia e mbrojtjes së fëmijëve, dhuna në familje dhe barazia gjinore, qendra komunitare ndër kulturore, strehëza emergjente 72-orshe për viktimat e dhunës në familje, fëmijët e neglizhuar sikurse jeni vënë në veprimtarinë tonë gjithashtu ne bashkëveprojmë dhe ne instance të tjera si : (ii) Zyra e Strehimit, (iii) Nxitja e Punësimit dhe (iv) Zyra për Mbrojtjen e të Drejtave të Minoriteteve, gjithsej 17 nëpunës. Stafi i drejtorisë së shërbimit social ka përfituar nga programe trajnimi në kuadër të zhvillimit të kapaciteteve për zbatimin e sistemit të ri të ndihmës ekonomike (NE) gjatë viteve 2017-2018, trajnime për shërbimet e integruara, menaxhimi dhe përditësimi i sistemit ROMALB. Drejtoria ka nevojë për fuqizim të burimeve njerëzore në disa sektorë shërbimi, mungon Njësia e Mbrojtjes së Fëmijëve (vetëm një nëpunës mbulon të gjithë territorin /njësitë administrative), si dhe mbështetje për ngritje të kapaciteteve/trajnime në fushën e shërbimit social, pasi mjaft punonjës largohen nga vendet e punës dhe nëpunësit e rinj kanë nevojë për ngritje të kapaciteteve.

Fondi vendor i planifikuar për shpenzime të kujdesit social (përshirë NE) ka qenë në nivelin e 2.400.000 lekë në vitin 2021 për 70 familje përfituese.

Kushtet Aktuale, Problematikat dhe Sfidat

Pakicat Rome dhe Egjiptiane dhe të kthyerit në Berat

Tradicionalisht, pakicat rome dhe egjiptiane kanë banuar dhe janë pjesë e zonës së Beratit. Ndonëse nuk disponohen të dhëna të sakta dhe të përditësuara, raportet/dokumentet e mëparshme dhe të dhënat e siguruara gjatë muajit dhjetorit 2021, konfirmojnë për një numër të përafërt prej 3610 familjesh egjiptiane me rreth 12,174 individë, si dhe 330 familje rome me 1504 individë. Në përgjithësi, anëtarët e pakicave egjiptiane janë integruar më mirë dhe hendeku me popullsinë kryesore është më i ngushtë në krahasim me atë të pakicës rome. Çështjet e pabarazisë, përjashtimit dhe integrimit dhe pjesëmarrjes së dobët për minoritetet R&E janë trajtuar tashmë nga Bashkia e Beratit në Planin e Veprimit Vendor për Zhvillimin e Komunitetit Rom dhe Egjiptian 2014-2020, duke mbuluar çështjet që lidhen me arsimin, shëndetin, punësimin. strehimit dhe përfshirjes sociale.

Nga ana tjetër, ashtu si pjesa tjetër e vendit, migrimi i jashtëm ka karakterizuar zhvillimet e pas viteve 1990 në Berat. Normat e larta të emigracionit në dalje kanë vazhduar dhe emigracioni i shqiptarëve pritet të vazhdojë me ritme të larta në vitet në vijim, kryesisht përmes kanaleve ligjore (p.sh. bashkimi familjar dhe emigracioni në kuadër të programeve të emigracionit të vendeve perëndimore). Disa

vlerësime të përqindjes së minoriteteve rome që migrojnë nga Shqipëria mund të gjenden në raportet për azilkërkuesit nga Shqipëria në vendet e BE-së, duke llogaritur se rreth 6-10% e azilkërkuesve nga Shqipëria janë romë. Në një vlerësim më të fundit, azilkërkuesit, kryesisht në Gjermani dhe Francë, pretendohej se përbënin deri në 40% të popullsisë rome në bashkinë e Beratit. Megjithatë, këto janë vetëm vlerësime dhe duhen marrë me kujdes. Më me siguri, nevojat për kthim dhe riintegrim do të vazhdojnë për ata që kthehen, qofshin vullnetarisht apo jo, dhe do të mbivendosen me ato të pakicave R&E. (Edhe pse ka një rënie në vitet pas pandemisë Covid-19, më shumë se 3600 migrantë janë kthyer në Shqipëri vetëm në gjysmën e parë të 2021.)

Bashkia Berat nuk ka një sistem dhe/ose metodë të dedikuar për të ndihmuar në identifikimin dhe regjistrimin e të kthyerve. Vlerësimet e stafit të bashkisë të përfshirë në ofrimin e shërbimeve në komunitete së bashku me OSHC-të rome, raportojnë për rreth 35 familje të cilat janë identifikuar si të kthyera, nga të cilat 10 pretendohet se janë ribashkuar në 12 muajt e fundit. Një punë krahasuese e përfunduar në maj 2021 zbulon se në Berat është komuniteti egjiptian ai që ka më shumë gjasa të kërkojë azil në vendet e BE-së në krahasim me romët. Por nuk ka asnjë informacion mbi numrin e të kthyerve që i përkisnin pakicave R&E.

Nevojat e pakicave Rome dhe Egjiptioane përfshirë edhe të kthyerit

Vlerësimi i nevojave të të kthyerve (romë) është një mision sfidues në kontekste ku të kthyerit nuk kanë qenë një kategori prioritare për mbledhjen e të dhënave dhe/ose ofrimin e shërbimeve (të përshtatura/të përkushtuara). Megjithatë, të dhënat parësore të mbledhura në kuadër të vlerësimit[1], qofshin ato sasiore apo cilësore, tentojnë të konfirmojnë se nevojat e të kthyerve romë perceptohen si jo thelbësisht të ndryshme nga ato të pakicave R&E. Në përgjithësi, vetëm 8.3% e ofruesve të shërbimeve besonin se riintegrimi pas kthimit kishte të ngjarë të ishte i suksesshëm.

Vështirësitë ekonomike dhe papunësia

Varfëria dhe papunësia janë dy fjalë kyçe që lidhen menjëherë me pakicat R&E nga të gjithë pjesëmarrësit në procesin e mbledhjes së të dhënave. Papunësia raportohet të jetë problemi kryesor me të cilin përballen edhe të kthyerit. Kur të kthyerit janë nga pakicat R&E, sfidat bëhen edhe më të mëdha, për shkak të dy kategorive kryesore të përcaktuesve: a. mungesa/edukimi i dobët dhe kultura e punës ose mungesa e një profesioni; dhe b. diskriminimi dhe përjashtimi.

Ndonëse normat e papunësisë në Berat raportohet të arrijnë nivele mbi 40 për qind, numri i atyre që kërkojnë punësim nëpërmjet shërbimeve të punësimit në nivel vendor është i ulët. Numri total i të papunëve të regjistruar në Zyrën e Punësimit Berat për vitin 2021 ishte 844, nga të cilët 205 raportohen të jenë R&E dhe vetëm 2 janë identifikuar si migrantë të kthyer. Vetëm në zonën Otllak nuk ka asnje grua rome të punesuar. Asnjë prej tyre nuk ështe e regjistruar si Punekekruese e Papune. Raportohen rreth 50 gra rome të papuna[2].

[1] Vlerësimi i kapaciteteve dhe pengesave institucionale dhe individuale për aksesin në shërbime lokale cilësore nga të kthyerit romë dhe egjiptianë në Shqipëri pergatitur nga UNDP – janar 2022

[2] Të dhëna të mbledhura nga takimi me përfaqësues të pakicave rome dhe egjiptiane

Drejtoria e Shërbimeve Sociale, Bashkia Berat, raporton se deri në fund të vitit 2021 nga NE kanë përfituar gjithsej 800 familje, nga të cilat 50 familje rome dhe 230 egjiptiane. Nga ana tjetër, shërbimet e punësimit për vitin 2021 kanë qenë të suksesshme në lehtësimin e procesit të punësimit për vetëm 7 egjiptianë (njëri prej tyre përfiton në kuadër të VKM608 për Covid-19 dhe gjashtë të tjerët në kuadër të "Praktikës Profesionale" ose "Në -programet e edukimit në shërbim").

Probleme të tjera ekonomike përkeqësojnë më tej vështirësitë ekonomike për familjet e R&E dhe ndonjëherë atë të të kthyerve. Borxhet dhe kreditë u identifikuan si një shqetësim kryesor për shumë familje. Mungesa e edukimit dhe informacionit të duhur ka bërë që anëtarët e familjeve R&E dhe/ose ato të familjeve të kthyera të marrin hua (kryesisht nga Jute, Fondacioni Besa ose Credo.al) në rrethana dhe kushte që e bëjnë të pamundur për të kthyerit t'i kthejnë ato. Në raste të caktuara, këto para merren hua për të mbuluar shpenzimet e emigrimit, duke e bërë kthimin dhe riintegrimin pas kthimit edhe më sfidues.

Është e nevojshme të luftohet punësimi informal përmes një qasjeje gjithëpërfshirëse. Romët punojnë kryesisht në grumbullimin e materialeve të riciklueshme, shitjen e rrobave të vjetra dhe prodhimin e shportës , përpunimin e hekurit, kovacanit. Këto profesione tradicionale duhet të respektohen duke u dhënë edhe mundësi punësimi në sektorë të rinj, veçanërisht për të rinjtë që mbarojnë arsimin.

Në Berat aktualisht ekziston një punishte e drejtuar nga rome që ushtron zanatin e kovacanit. Kjo punishte mund të zgjerohet duke punësuar romë ose egjiptiane të rinj dhe njëkohësisht duke u mësuar këtë zanat të rinjve. Katër persona në Berat ushtrojne zanatin e Hekurthyesit i cili nuk është biznes i regjistruar dhe ka nevojë për organzim. Këta zanatcinj mund të përcjellin zanatin e hekurthyesit tek të rinjtë R/E.

Në Berat nuk ka qender profesionale shteterore. Në qytet është një qendër për kurse profesionale private. Kostoja për të marrrë pjesë në nje kurs profesional është 45.000 leke (te reja) per person. Kjo kosto është e papërballueshme nga pakicat rome dhe egjiptiane. Cdo vit ka nevojë të mbështeten 20 të rinj rom dhe egjiptiane me pagese nga Bashkia per kurse profesionale.

Strehimi

Çështja e dytë më e ndjeshme kur bëhet fjalë për pakicat e R&E në përgjithësi dhe për të kthyerit në veçanti është strehimi. Strehimi është një shqetësim kryesor për minoritetin rom dhe një prioritet i adresuar në Planin Social vendor për Bashkinë Berat 2019-2022, si dhe në Planin Vendor për Zhvillimin e Komuniteteve R&E në Berat dhe Otllak 2014-2020. Shumica e familjeve rome në Berat jetojnë në shtëpi që nuk kanë infrastrukturën e nevojshme.

Në zonen e Ish – Peshkores, ndër vite asnjë familje R/E nuk ka përfituar nga rikonstruksioni i banesave. Jane 20 familje të cilat kanë nevoje për nderhyrje emergjente për rikonstruksion. Kjo zonë ka probleme me ndricimin rrugor si dhe me mungesën eenergjia elektrike në disa banesa. Shtëpite e ndërtuara gjatë viteve 1960 zë zonën Donika Kastrioti, janë shumë të vjetra dhe kanë nevojë për një emergjence sanitare. Gjate dimrit e gjithe zona permbytet nga ujrat e zeza. Këtu jetojnë per 300 familje R/E; 5 familje Rome dhe 295 egjiptiane. Zona Otllak është më së shumti e populluar me romë. Në zonë mungon ndricimi rrugor. Kanalizimet e ujrave të zeza dhe të bardha kanë nevojë për rikonstruksion. Në Uznov 20 familje rome të përqënduara në lagjen Zagore kanë nevojë për strehim emergjent[3].

[3] E njëjtë

Problematikat e strehimit i shoqërojnë familjet rome para dhe pas migrimit. Problematika e strehimit të duhur pas kthimit është edhe më e ashpër. Kjo është veçanërisht e vështirë për azilkërkuesit që lëvizin nga mjediset e kushteve shumë më të mira të strehimit në vendet pritëse të kthehen dhe të jetojnë në strehimoret nga të cilat u larguan "për një jetë më të mirë". Femijët e tyre mund të përballen për herë të parë me këto kushte, gjë që e bën edhe më të vështirë dhe më sfidues kthimin dhe adoptimin e kushteve të banimit ku kanë jetuar para se të largoheshin nga Berati.

Arsimi

Mungesa ose nivelet e dobëta të arsimit përbëjnë një nga barrierat më të mëdha për t'u kapërcyer drejt perspektivave më të mira ekonomike. Shumë romë u mungojnë arsimimi dhe aftësitë bazë që i bëjnë ata të perceptohen si "të papunësueshëm". Përfaqësues të OShC-ve raportojnë se kanë vërejtur përmirësime të rëndësishme në arritjet arsimore të pakicave egjiptiane. Megjithatë, progresi në mesin e romëve ka qenë i vogël dhe i ngadalshëm. Kjo është mbështetur edhe nga ofruesit e shërbimeve, të cilët i renditën çështjet e arsimit si të tretat më të rëndësishme për të kthyerit romë. Përveç barrierave me të cilat përballen fëmijët romë në përgjithësi (si varfëria, aksesi i dobët në shërbim cilësor, pengesa gjuhësore etj.), fëmijët rome përballen me barriera të tjera që vijnë nga lëvizshmëria.

Braktisja e shkollës është cështje kulture. Pasi mbarojnë shkollën fillore fëmijët romë në përgjithësi e braktisin shkollen . Këtu ndikon përvec të tjerave edhe fenomeni i "martesës së hershme".

Pas kthimit nga emigrimi apo azili, familjeve u mungon informacioni mbi procedurat për regjistrimin e fëmijëve të tyre në shkolla, të cilët përballen me më shumë vështirësi procedurale sesa kërkesat zyrtare. Kjo mungesë informacioni nuk është vetëm nga ana e përfituesve, por edhe nga ana e ofruesve të shërbimeve. Gjatë diskutimeve në fokus grupe u bë evidente se jo të gjithë ofruesit e shërbimeve kishin informacion dhe mirëkuptim të ngjashëm mbi procedurat që duheshin ndjekur për regjistrimin e fëmijëve të kthyer (për shembull, nuk kishte një përgjigje të qartë të prerë se çfarë duhet për të regjistruar një fëmijë të cilët kanë mungesa në dokumentacione pas kthimit).
Problemet e arsimit nuk mbarojnë me regjistrimin. Sfidat vazhdojnë për fëmijët e kthyer dhe lidhen kryesisht me mungesën/mbështetje të kufizuar për të kapërcyer vështirësitë gjuhësore dhe/ose njohuritë. Shumica e fëmijëve romë përballen me barriera gjuhësore në shkollë për shkak të përdorimit të gjuhës rome dhe niveleve të ulëta të arritjeve në institucionet parashkollore. Kur kjo mbivendoset me vështirësitë gjuhësore për shkak të të jetuarit për periudha të caktuara kohore jashtë vendit, barrierat gjuhësore bëhen dërrmuese. Për më tepër, fëmijët që lëvizin nga një vend në tjetrin gjatë vitit akademik, dhe që kanë kaluar periudha të kohës që nuk janë regjistruar në shkollë, përballen me vështirësi për të kapur programin akademik pas kthimit. Në të dyja rastet, ka nevojë për mbështetje/shërbim të dedikuar në nivel shkolle.

Riintegrimi dhe mirëqenia socio-kulturore

Pakicat R&E shpesh janë subjekt i paragjykimeve, diskriminimit dhe përjashtimit nga shoqëria kryesore. Migrimi dhe kthimi e bëjnë më sfidues riintegrimin dhe pjesëmarrjen në shoqëri pas kthimit për të kthyerit romë. Barrierat dhe boshllëqet psikologjike, sociale dhe kulturore mund të zgjerohen për shkak të kësaj lidhjeje lëvizshmërie. Për shumë të kthyer, veçanërisht për ata që nuk kthehen vullnetarisht, është më e vështirë të pranojnë dhe të përballen me realitetin dhe të angazhohen për përpjekjet shtesë që kërkon procesi i riintegrimit. Të rriturit dhe fëmijët shpesh kanë nevojë për mbështetje psikosociale.

Regjistrimi civil

Regjistrimi civil është përmirësuar, por mbetet problem për një numër familjesh që kanë raste të komplikuara (për shembull, fëmijët e mbetur me gjyshërit dhe të lindur jashtë martese). Përpjekje të mëtejshme duhet të bëhen individualisht derë më derë, por komuna nuk ka kapacitet për këtë. Gjykatat përdoren për të zgjidhur çdo rast të ndërlikuar. Ndihma ekonomike (konkretisht shtesa për fëmijë) kushtëzohet me regjistrimin civil të fëmijëve.

Shendetësia

Drejtoria Rajonale për Kujdesin Shëndetësor fokusohet në ruajtjen dhe përmirësimin e shëndetit të komuniteteve të pafavorizuara në mënyrë që të sigurojë akses më të mirë, lokal dhe më të shpejtë në kujdesin shëndetësor. Fëmijët që jetojnë në zonën e tregut informal priren të jenë të pavaksinuar. Dy vaksina bëhen në lindje në spital. Më pas infermierët vizitojnë secilën familje, por vaksinat nuk mund të bëhen në shtëpi – familja duhet të kthehet në spital. Janë të pakta rastet e lindjes në shtëpi. Shërbimet e mjekut të familjes janë falas për të gjithë fëmijët, qofshin të regjistruar apo jo. Të rriturit duhet të regjistrohen si të papunë për të marrë sigurimin shëndetësor falas. Romët kanë më shumë gjasa të shkojnë në spital ku marrin kujdes urgjent falas pa pasur sigurim. Kequshqyerja dhe kushtet e këqija të jetesës çojnë gjithashtu në jetëgjatësinë më të shkurtër të romëve. Sëmundjet pulmonare, problemet me stomakun janë të shpeshta.

Të kthyerit që janë të papunë, punojnë në sektorin informal ose që janë të paregjistruar, nuk kualifikohen për karta shëndetësore dhe kështu duhet të paguajnë për trajtimin shëndetësor – të cilin nuk mund ta përballojnë.

Romët e kthyer nga emigrimi apo azili dhe ofrimi i shërbimeve

Asnjë shërbim publik nuk është projektuar apo ofruar ekskluzivisht për të kthyerit (romë) në Bashkinë Berat. Këtë e konfirmn Basjkia si dhe çdo institucion tjetër përkatës që operon në nivel lokal. Pretendohet se çdo ofrues shërbimi nuk synon të kthyerit (romët), por shërbimet e tyre përdoren dhe përfitojnë edhe këto grupe të synuara së bashku me të tjerët në juridiksionin e tyre.

Drejtoria e Shërbimit Social pranë Bashkisë Berat është ofruesi kryesor i shërbimit që mbështet grupet dhe kategoritë vulnerabël. Shërbimet e ofruara përfshijnë: Ndihma Ekonomike (NE – Skema e Ndihmës Ekonomike), shporta e shërbimeve sociale për grupet vulnerabël dhe fondi social. Secila prej tyre ndahet më tej në shërbime specifike. Drejtoria përfshin:

- Sektori i Ndihmës Ekonomike (NE); duke përfshirë specialistin e NE në nivel njësive administrative;

- Qendra Komunitare (duke përfshirë ofrimin e shërbimeve nga një dentist dhe një psikolog);

- Njësia për Mbrojtjen e Fëmijëve;

- Strehim dhe Njësi kundër dhunës në familje;

- Specialist për personat me aftësi të kufizuar (dy specialistë në nivel bashkie).

Në përgjithësi, në praktikë, jo të gjitha shërbimet e planifikuara janë funksionale.

Me mbështetjen e donatorëve të ndryshëm, në vitet e kaluara, kjo drejtori përfshinte një specialist për çështjet e R&E të pakicave, e cila nuk është mbështetur më tej nga Bashkia, pas tërheqjes së donatorëve.

Drejtoria vlerëson se rreth 35%-40% e përfituesve të shërbimeve të ofruara i përkasin pakicave R&E. Nuk ka të dhëna dhe as vlerësime se cila pjesë u përket të kthyerve.

Ofruesit e tjerë përkatës të shërbimeve në nivel vendor, për Bashkinë Berat, përfshijnë:

- Agjencia Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë – ofron shërbime për të mundësuar punësimin, vetëpunësimin, si dhe edukimin dhe trajnimin gjatë shërbimit përmes ndërmjetësimit, këshillimit për karrierë, informacionit, referimit etj. Deri në fund të vitit 2021 raportohet se kanë shërbyer në total nga 730 përfitues, por vetëm 0.25% u identifikuan si të kthyer.

- Zyra Lokale Arsimore – përgjegjëse për menaxhimin e shërbimeve arsimore në nivel lokal. Numri i fëmijëve që ktheheshin nga migrimi nuk ishte i disponueshëm.

- Zyra Lokale e Kujdesit Shëndetësor – ofron ndër të tjera promovim dhe edukim shëndetësor në komunitetet rome. Megjithatë, të kthyerit nuk janë identifikuar, synuar apo raportuar në mënyrë specifike.

- Shërbimet e Policisë së Shtetit – përfshirë policimin në komunitet, por edhe ato nuk mbledhin apo raportojnë të dhëna për të kthyerit.

OShC-të ofrojnë shërbime të rëndësishme. Praktikat e tyre janë të rëndësishme për përfituesit si dhe për institucionet me të cilat ata janë partnerë. Për më tepër, ato ndihmojnë në vendosjen e praktikave të reja, modeleve dhe praktikave më të mira të cilat mund të zhvillohen më tej dhe/ose të përsëriten.

Shërbimet e punësimit dhe strehimit kryesojnë listën e shërbimeve më të përdorura/më të kërkuara nga të kthyerit (romët). Shërbimet psikosociale, ndonëse shumë të kufizuara (nëse jo inekzistente) raportohen të jenë të kërkuara, në nivele të ngjashme me shërbimet e ndihmës ekonomike dhe të arsimit dhe kualifikimit profesional. Nevojiten gjithashtu më shumë informacion, referim dhe shërbime të ndihmës juridike për të kthyerit. Një zyrë/tavolinë e dedikuar mund të jetë një opsion i mundshëm në këtë drejtim.

PJESA II: Vizioni, Misioni, Qëllimet E Politikës

VIZIONI : Në vitin 2025, Bashkia Berat është një vend ku fëmijët romë dhe egjiptianë arsimohen në institucione të integruara arsimore, romët dhe egjiptianët në moshë pune janë të punësuar në pozita cilësore dhe shumica e të kthyerve nga emigrimi apo azili janë të integruar në shoqëri.

MISIONI : Bashkia Berat merr përsipër obligimin që gjatë periudhës 2022-2025 të sigurojë përfshirjen sociale, ekonomike dhe kulturore të pakicave rome dhe egjiptiane dhe të kthyerve nga emigrimi apo azili në këtë bashki nëpërmjet përcaktimit të prioriteteve strategjike dhe duke zbatuar politika të integruara afatgjatë dhe afatmesme në fushat e aksesit në drejtësi, arsimit dhe kulturës, punësimit, strehimit, mbrojtjes sociale, dhe antixhipsizmit duke respektuar parimet e barazisë dhe mosdiskriminimit, në përputhje me standartet ndërkombëtare, dhe në kuadër të zbatimit të konventave dhe kuadrit ligjor për respektimin e të drejtave të njeriut dhe pakicave .

Qëllimet e Politës të PVVIREKEA (2022-2025)

1. Arsimim më cilësor për anëtarë të pakicave Rome dhe Egjiptiane dhe anëtarë të familjeve të kthyera nga emigrimi në Bashkinë Berat;
2. Përmirësimi i gjendjes së vendbanimeve të pakicave R&E dhe familjeve te kthyera nga emigrimi në Bashkinë Berat;
3. Më shumë të punësuar nga pakicat R&E përfshirë edhe R&E të kthyer nga emigrimi dhe azili në Bashkinë Berat, përmes ndërhyrjeve për kualifikime dhe punësim të tyre;
4. Përmirësimi i situatës shëndetësore dhe aksesit në shërbimet shëndetësore për anëtarët e pakicave R&E dhe të kthyerve nga emigrimi në Bashkinë Berat;
5. Programe të përmirësuara të mbrojtjes sociale ofruar për anëtarë të pakicave rome dhe egjiptiane, përfshirë edhe familjeve të kthyera nga emigrimi apo azili;
6. Të gjithë romët dhe egjiptianët në Bashkinë Berat janë të regjistruar dhe kanë akses në shërbimet e gjendjes civile dhe në ndihmën ligjore falas;
7. Mbrojtja ndaj diskriminimit per pakicat rome dhe egjiptiane në Bashkinë Berat

PJESA III: Kuadri Vlerësues dhe Monitorues

Monitorimi i rregullt i zbatimit të PVVIREKEA (2022-2025) në intervale të caktuara kohore, grumbullimi i të dhënave të treguesve të matshëm dhe vlerësimi i impaktit në përmirësimin e aksesit në shërbimet publike të ofruara për komunitetet si dhe publikimi i rezultateve të zbatimit të masave është një përgjegjesi institucionale e bashkisë dhe që bazohet në parimet e besueshmërisë së qeverisjes vendore, mosdiskriminimit dhe pjesëmarrjes së qytetarëve dhe informimit publik.

Rezultatet e monitorimit dhe vlerësimit do të ushqejnë orientimin e politikave të reja dhe parashikimin e burimeve në nivel vendor në kuadër të planifikimit strategjik dhe procesit të vendimmarrjes vendore. Gjithashtu raportet e monitorimit do të ofrojnë informacion të vlefshëm dhe cilësor në kuadër të raportimit të sistemit ROMALB, që kryhet dy herë në vit pranë Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale.

Në nivel të lartë, raporti i monitorimit do të lehtësojë vendimmarrjen në nivel vendor, i cili do të jetë përgjegjës për monitorimin e progresit të të gjitha planeve të zhvillimit të miratuara nga Bashkia, si Planin e Përgjithshëm Vendor, procesin e Programit Buxhetor Afatmesëm (PBA) dhe buxhetin vjetor. Monitorimi i progresit të zbatimit të objektivave dhe masave/aktiviteteve të këtij plani do të paraqitet në mënyrë periodike (të paktën 1 herë në vit).

Në nivel operacional, për monitorimin e zbatimit të PVVIREKEA (2022-2025) në Bashkinë Berat, struktura përgjegjëse do të jetë DSHSK. Kjo strukturë është përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave sasiore dhe cilësore nga të gjitha strukturat e Bashkisë sipas sektorëve përkatës si dhe nga të gjitha institucionet e tjera publike. DSHSK në Bashki ka rol koordinues dhe bashkërendues mbi ecurinë e zbatimit të planit. PVVIREKEA (2022-2025) parashikon publikimin e raporteve vjetore të progresit dhe mbështetjen për raportet monitoruese të shoqërisë civile.

Sfida për një funksionim më të plotë të kuadrit monitorues mbetet rritja e kapaciteteve të vetë stafit të bashkisë, përmirësimi i shkallës së përgjegjshmërisë të strukturave të tjera të bashkisë si dhe

bashkëpunimi dhe ndërveprimi me strukturat e tjera të nivelit vendor në varësi të institucioneve qendrore.

Nevojitet ngritja e kapaciteteve për të garantuar që të gjitha zyrat publike përkatëse të mund të mbledhin të dhënat e nevojshme për monitorimin e zbatimit të PVVIREKEA (2022-2025), duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e privatësisë së romëve dhe egjiptianëve.

Në nivel të sektorëve prioritarë dhe të objektivave strategjike, monitorimi do të kryhet përmes mekanizmit të vlerësimit bazuar në rezultate nëpërmjet treguesve të matshëm, si dhe vëzhgimit mbi cilësinë dhe aksesueshmërinë në shërbimet publike të romëve dhe egjiptianëve. Këto vëzhgime vjetore duhet të ndërmerren nga bashkia në bashkëpunim me organizata komunitare dhe OSHCtë. Rezultatet e vëzhgimeve duhet të publikohen në faqen e internetit të Bashkisë dhe sistemin ROMALB.

Në kushtet e burimeve të kufizuara të stafit të bashkisë dhe kapaciteteve profesionale të kufizuara, monitorimi mund të mbështetet me ekspertizë të jashtme nga projekte të agjencive donatore, të paktën për vitin e parë në procesin e realizimit të monitorimit. Ekspertiza e jashtme do të ndihmojë në zhvillimin e njohurive dhe përmirësimin e kapaciteteve të administratës vendore në drejtim të monitorimit dhe raportimit.

Bashkia Berat përditëson rregullisht të dhënat në sistemin elektronik online "ROMALB" për regjistrimin dhe rifreskimin e të dhënave për treguesit e Planit Kombëtar të Veprimit për Barazi, Përfshirje dhe Pjesëmarrjen e Romëve dhe Egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë (2021-2025) dhe MSHMS ofron asistencë teknike dhe trajnime për përdoruesit e sistemit në Bashki.

PJESA IV - Analiza Buxhetore

Ky kapitull paraqet shpërndarjen e kostove treguese dhe burimet financiare për financimin e aktiviteteve të PVVIREKEA (2022-2025). Efektet financiare janë përllogaritur për çdo aktivitetettë Planin e Veprimit, duke mbajtur në konsideratë produktet dhe treguesit e përcaktuar për çdo aktivitet. Efektet financiare parashikohen të përballohen nga buxhetet respektive vjetore të Bashkisë Berat të ngarkuara me zbatimin e masave, nga buxhete të donatorëve dhe institucionet e qeverisë Qëndrore.

Procesi i kostimit u mbështetet në konsultimin me departamentin e financës pranë Bashkisë Berat. PVVIREKEA (2022-2025) shoqërohet me një kostim analitik të secilës masë, i cili mbështetet nga detajimi i hollësishëm i shpenzimeve për çdo aktivitet.

Kostoja e përgjithshme e përllogaritur për zbatimin e këtij plani është **163,505,647.00 Lekë**, ose **1,329,314.20 Euro**. Kursi mesatar për referencë është përllogaritur me 123 lek për 1 euro. Tabela pasqyron kostot financiare, burimet e financimit përgjatë 4 viteve të zbatimit të PVVIREKEA (2022-2025).

Tabela: Kosto financiare dhe burimet e financimit

Përshkrimi	Buxheti 2022-2025					FINANCUAR NGA				
OBJEKTIVAT	**Viti 2022**	**Viti 2023**	**Viti 2024**	**Viti 2025**	**TOTALI**	**Bashkia**	**Qeveria**	**Donatorët**	**Të tjerë**	**Totali**
Aksesi Barabartë në Regjistrimin Civil dhe në Drejtësi	664,680.00	716,680.00	799,280.00	891,280.00	3,071,920.00	0.00	86,240.00	2,985,680.00	0.00	3,071,920.00
Arsimi dhe Promovimi i Dialogut Ndërkulturor	5,364,160.00	5,608,560.00	4,954,780.00	2,594,900.00	18,522,400.00	1,050,480.00	1,814,480.00	15,657,440.00	0.00	18,522,400.00
Kujdesi Shëndetësor	2,641,680.00	2,796,480.00	2,734,880.00	2,674,880.00	10,847,920.00	2,938,600.00	6,671,000.00	1,238,320.00	0.00	10,847,920.00
Punësimi e Formimi Profesional (AFP)	3,567,040.00	5,346,000.00	4,379,600.00	1,819,200.00	15,111,840.00	9,240.00	0.00	15,102,600.00	0.00	15,111,840.00
Strehimi dhe integrimi urban	2,233,400.00	8,766,800.00	19,211,800.00	64,228,767.00	94,440,767.00	29,476,919.00	58,289,048.00	6,674,800.00	0.00	94,440,767.00
Mbrojtja Sociale	4,747,400.00	4,400,600.00	4,559,400.00	4,503,400.00	18,210,800.00	12,391,600.00	0.00	5,819,200.00	0.00	18,210,800.00
Anti diskriminimi	900,000.00	1,500,000.00	900,000.00	0.00	3,300,000.00	0.00	0.00	3,300,000.00	0.00	3,300,000.00
TOTALI	**20,118,360.00**	**29,135,120.00**	**37,539,740.00**	**76,712,427.00**	**163,505,647.00**	**45,866,839.00**	**66,860,768.00**	**50,778,040.00**	**0.00**	**163,505,647.00**

SHTOJCA :

Matrica e PVVIREKEA (2022-2025).

Buxheti i Detajuar

Grupi i task forces për Bashkinë Berat

Grupi i task forcës përbëhet nga institucione si më poshtë:

- Nën kryetari i Bashkisë Berat
- Përfaqësues i zyrës së punës pranë NJVV
- Administratori në nivel lokal i shërbimit social
- Përfaqësues i zyrës së dhunës në familje prane NJVV
- Përfaqësues i zyrës arsimore
- Përfaqësues nga OSHC Rome që ndodhen në komunitet
- Përfaqësues i zyrës së gjendjes civile pranë NJVV
- Përfaqësues nga zyra e strehimit
- Përfaqësues nga institucioni i shendetesise
- Përfaqësues i zgjedhur nga komuniteti Rom/Egjiptian

Vendimi i Këshillit Bashkiak